

Quin fart de jugar que m'havia fet, quan era xic. La canalla sempre ha jugat, però abans més que ara, que engalten hores i hores com a esta-

quirots davant la televisió o s'encaralloten amb les andròmines aquestes dels ordinadors i videojocs. De moment que s'hi estan deu voler dir que s'ho passen prou bé, però a mi no em fan el pes aquestes màquines, què vols que et diga. És clar que a la meva infantesa no n'hi havia, d'això, perquè si n'hi hagués hagut potser també ens hi hauríem viciat com n'hi ha que es veu que s'hi vicien, fes-ne cas. Oh, i que alguns els han hagut de portar a cal metge i tot, de tan enlluernats com n'han quedat. El cas és que abans es jugava més que no pas ara. Ens passàvem mitja vida al carrer i ja pots comptar que si s'hagués ensorrat el teulat de la casa d'algun de nosaltres, no l'hauria pas ajustat a sota, no, que a casa només hi menjàvem, hi dormíem i hi fèiem els deures. Sortint d'estudi, el punt de reunió de la canalla era la plaça Patalin, on es fa el mercat. Pel cap baix, sempre érem quinze o vint. De cada casa un o dos, si no tres o quatre, que llavors es criava també més que ara. La majoria teníem entre deu i tretze anys, però hi havia algun ganàpia que en tenia quinze i fins i tot setze. Els jocs no es triaven sinó en funció del nombre de nens, sempre nens i només nens, i, sobretot, segons l'època de l'any. Les estacions eren el rellotge dels jocs de la mainada de la Seu de principis dels quaranta. Si per jugar seguíem el cicle de les estacions, per explicar-ho també val la pena seguir aquest ordre. Jo no sé si, tal com diuen els homes de ciència, el temps canvia o no, i reconec que sovint tenim mala memòria meteorològica i que acostumem a exagerar, però recordo com si fos ahir que bastants hiverns de la meva infantesa a la Seu hi posava un pam de neu. Llavors encara no s'esquiava, però no la desaprofitàvem, la neu, no. Quan nevava ja sabíem quin era l'entreteniment del dia, o de les setmanes, depenent del temps que la neu aguantés arrapada als prat: baixar amb trineu i fer guerres. Els trineus els fèiem a la tardor, amb fustes sobreres que arramassàvem de les cinc o sis serradores que en

Jocs d'abans

*(Fragment de les memòries
d'un banquer del Pirineu)*

Jordi Dalmau i Ausàs

aquells anys hi havia a la Seu. Abans que comencés a nevar, els provàvem lliscant per l'herba del prat de la Costa dels Carreus i del darrera de Ca l'Estevetó, i quan per fi nevava, una corrua de nens embufandats, amb pantalons curts o pantalons golf com els del Tintin, jerseis de llana i *prillons* (peneillons) als dits de les mans i dels peus i a les orelles, enfilava camí de la Bastida fins als prat de Segalers, que és on la neu aguantava més. Les guerres de boles de neu, en canvi, solíem organitzar-les a la plaça del Passeig. Llavors era de terra i la neu s'hi agafava bé. La part de sobre de la plaça era el nostre territori i a la part de sota s'hi disposaven els soldats quan pujaven del quarter del peu del Passeig. Normalment no hi havia cap desgràcia, però aquells ganàpies més grans de vegades posaven rocs a dins de les boles i... cap que tocaven cap que obrien. A finals d'hivern, començava la temporada dels cromos i el palet. Llençant la sola d'una espartenyia de goma o el taló d'una sabata des d'uns metres de distància, havíem de treure fora d'un rectangle les cromos que cadascú *cagava*. Qui els treia se'ls quedava. Com que tot anava escàs, si no teníem cromos aprofitàvem els dibuixos de les tapes de les capsas de mistos.

Quan la primavera treia el nas, nosaltres tréiem les rodes. Els cercols de ferro dels vixells eren de bon menar amb un ganxo que semblava un set amb el pal molt llarg. Els conductors de rodes més hàbils feien curses pels carrers i la resta els animàvem. Però com el dia s'allargava, el joc preferit

era el dels plantats. Fèiem dos bàndols. Un atacava i l'altre defensava. A la plaça Patalín hi havia quatre fanals, un a cada cantonada. Els atacants havien de tocar els fanals de la vorera dels defensors i si aquests els agafaven, es plantaven agafats de les mans entre els dos fanals de l'equip contrari. Era un joc d'estratègia i velocitat. Cada equip tenia un capità que dirigia els atacs o la defensa. El bàndol conqueridor solia estar-se a Cal Gorrissa i des d'allí enviava dos fronts d'atac, un pel carrer Major i un altre pel carrer de la Roda. Normalment, la primera ràtzia la protagonitzava un nen ràpid per provar l'estratègia defensiva de l'altre equip. Era un atac suïcida perquè gairebé mai no aconseguia evitar les diferents línies de defensa del bàndol contrari. Els atacs posteriors els feien els més normalets i els millors quedaven pel final, quan calia rescatar els companys que havien estat fets presoners. Si els defensors capturaven tots els atacants passaven a atacar i si els atacants tocaven un fanal o deslliuraven els companys plantats continuaven atacant. El joc s'acabava amb la fi de l'activitat comercial de les botigues del carrer Major, però n'hi havia que encara no desfilaven i feien unes partides de cavall fort. Un es posava d'esquena contra una paret i feia de coixí, tres o quatre s'ajupien en fila índia davant seu i la resta els saltaven a l'esquena. Com que era fàcil cruixir més d'una esquena, els saltadors cantaven una cançó que feia així: "Cavall fort, tin-t'hi fort, si caus a terra digues faba de bon cor". Si els que paraven l'esquena feien figa cridaven "fava!", la filera es desmuntava i es tornava a començar. Si se'n cansaven però encara volien saltar, jugaven a fer salts. Un darrera l'altre s'ajupien i l'últim els saltava mentre cantava: "a la una xiringuna, a les dos un plat d'arròs, a les tres callar i no dir res, a les quatre qui toca un fil de roba para, a les cinc tinc tinc, a les sis al pont de Sant Lluís, a les set ja el trec, a les vuit ja és cuit, a les nou ja es cou i a les deu..." a les deu no me'n recordo què deien. De vegades també jugàvem a corda, però no amb una corda com les nenes, sinó amb una soga ben llarga i pesenta. Si no afinaves el salt quan et passava per sobre i hi picaves de cap, ja la senties ja. Els més grans de la colla jugaven a un joc

Les estacions eren el rellotge dels jocs de la mainada de la Seu de principis dels quaranta

valent: feien curses de carros de coixinets. Al peu del Passeig hi havia un pati amb cotxes i camions que la guerra havia inutilitzat. Els més traçuts i atrevits ho sabien i hi entraven i en prenién els coixinets dels engranatges. En acabat, els clavaven a uns eixos de fusta, al que anava al davant hi lligaven una corda com si fossin les regnes i per fer de volant i tot això sobre unes posts. S'hi muntaven i a baixar pels pendents a tota velocitat. La prova de foc del bon pilot de carros de coixinets era baixar sense caure des del Castell de Ciutat fins al pont del Valira, que havia quedat desbaranat i ple de clots després de l'intent "roig" de volar-lo. No era cosa de riure, veure'ls baixar per la carretera a tot drap. Mai no hi va haver cap accident gros, però de genolls i mans pelades tantes com vulguis. Cap allà al maig o juny hi havia un entreteniment una mica fora de la llei. Començava la campanya de la fruita, sobretot de les maduixes dels horts de la Seu i de les cireres d'Arfa. Èrem uns lladregots més entremaliats que no pas maliciosos perquè no es pot dir que féssim perdre gaires collites amb les nostres visites pastorals.

El dia 30 de maig, per sant Fernando, quan la caloreta començava a notar-se, era l'inici oficial de la temporada estiuenca de banys fluvials. Normalment anàvem al Segre perquè el Valira baixava fred i no hi havia gaires tolles. A Segre, en canvi, n'hi havia dues de molt bones, la dels dos arbres, on ara hi ha el Parc del Segre, i la del Marabú o del torrent de la Morera. Molta canalla de la Seu hi vam aprendre a nedar.

N'hi havia que en sabien molt i es cabussaven com peixos i fins i tot en pescaven sota l'aigua. Era tot un espectacle veure emergir al mig del toll un xicotet amb una truita a cada mà i una altra a la boca. Així tot l'estiu i alguns diumenges ho amaniem amb una altra entremaliadura. Aprofitàvem que molts pagesos dels pobles dels voltants venien a mercat per fer les nostres primeres, i en la majoria dels casos úniques, classes d'hípica. Al carrer bisbe Guitart, darrera el Rispa que en dèiem, hi estacaven les eugues i les mules. Quan tothom era a la plaça, ens hi arribàvem, deslligàvem la bèstia de peu rodó que feia més patxoca, la muntàvem i a donar tombs pel carrer. El problema era que l'amo de l'animal tornés més d'hora del previst, llavors d'un bot a terra i cames ajudeu-me.

La tornada a estudi marcava la fi de l'estiu i el començament de la tardor. Els jocs principals eren les boles (que nosaltres mai no n'havíem dit bales com segons a on) i les baldufes. Les millors boles eren de pedra i les pitjors les de fang cuit perquè s'esquerdaven i acabaven trencant-se. Els nens que en sabien més tiraven amb l'os del polze i els més passerells amb l'ungla del mateix dit. N'hi havia que fins i tot eren capaços de *matar-te* des de deu o dotze metres. Amb les baldufes jugàvem a fer llum. Consistia a fer-ne rodar tantes com fos possible però de tal manera que sempre n'hi hagués com a mínim una que rodés, que era la que feia llum. També jugàvem al rotllo. Cadascú la llençava dins d'un cercle dibuixat a terra i la baldufa no en podia sortir. Si ho feia, s'havia de deixar al mig de la rodona i l'últim havia d'intentar treure-les del cercle amb una sola tirada de la seva baldufa. Més d'una vegada picàven tan fort que les asclàvem. Des de mitjans d'octubre fins a mitjans de novembre empaitàvem les nenes. Amb un canut els tiràvem pinyols de lledons al clatell i ens amagàvem al darrera de les cantonades. Ens deien que érem uns rucs però nosaltres ens ho passàvem la mar de bé fent-les rabiar. Cap als volts de sant Andreu rondàvem per les serradores, aviam si podíem arrebregar algunes llares de fusta per fabricar-nos els trineus d'aquella temporada. I a esperar que nevés. ♦

